

Julián Carrón
EXISTĂ SPERANȚĂ?
Farmecul descoperirii

CAPITOLUL 3
IMPREVIZIBILA TRESĂRIRE

Prezentul, cu zguduitorile lui, a descoperit aspecte ale vieții pe care le consideram scontate: «Astfel se comportă faptele. Dezumflă orice bulă de aroganță, sparg în bucăți teorii, distrug convingeri.»¹ Pentru mulți, acea exigență de a găsi o semnificație ultimă, în fața vieții și a morții, pe care nu reușim niciodată să o controlăm complet, a devenit dintr-o dată urgentă. Multe evidențe, nu e ceva nou, s-au prăbușit, nu mai fac parte din bagajul nostru cultural cu care am pornit la drum. Și dacă, așa cum zicea Morin, incertitudinea este suma vremurilor noastre, ea a fost ulterior dezvoltată de pandemie, de gravitatea și persistența sa. Din orice poziție am pleca, a devenit greu să rămânem ancorați în ceea ce știm deja, să ne încredințăm cu inerție iluziei că avem viața în degetul mic. Dar poate, în mod paradoxal, e un ajutor să vedem cum se sparg în bucăți aroganțele noastre monolitice, să experimentăm cum se produce o fisură în zidul siguranțelor noastre. Leonard Cohen cântă acest lucru: «Există o fisură în orice lucru / Așa pătrunde lumina».²

1. «Un neprevăzut este singura speranță. Dar [ei] îmi spun că-i o prostie să-mi spun așa ceva»

Duelul reîncepe în fiecare dimineață. Fiecare poate vedea asta când se trezește, când se pregătește să înfrunte călătoria zilei plin de așteptarea împlinirii. E o dramă foarte bine descrisă de o poezie renumită de-a lui Montale, *Înainte de-a pleca la drum*.

«Înainte de-a pleca la drum se cercetează orarele,
Legăturile, opririle, înnoptările
Și rezervările (camere cu baie sau cu duș, cu un pat sau cu două sau chiar un *flat*);
Se consultă
Ghidurile Hachette și cele ale muzeelor,
Si schimbă valută, se separă
Francii de escudos, rublele de copeici;
Înainte de-a pleca la drum se informează
Prietenii sau rude, se controlează
Bagajele și pașapoartele, se completează
Trusa de călătorie, se cumpără un supliment
De lame de ras, eventual
Se verifică rapid testamentul, pură
Superstiție fiindcă accidentele aeriene

¹ I.B. Singer, *Nemici. Una storia d'amore*, Adelphi, Milano 2018, pp. 145-146.

² «There is a crack, a crack in everything / That's how the light gets in» («Anthem», testo e musica di Leonard Cohen dall'album *The Future*, 1992, Columbia Records).

Sunt aproape zero ca procentaj;
Înainte
De-a porni la drum suntem liniștiți, dar se bănuiește că
Înțeleptul nu se mișcă și că plăcerea
De a reveni ar costa mult prea mult.
Și pe urmă se pleacă și totul e ok și tot efortul
Este pentru cât mai bine și totuși inutil.

.....
Și acum, ce se va alege
De călătoria *mea*?
Prea mult am tot analizat-o
Fără să știu nimic. Un neprevăzut
E singura speranță. Dar [ei] îmi spun
Că-i o prostie să-mi spun așa ceva».³

Putem pregăti totul pentru a aborda călătoria vieții, a fiecărei zile, a fiecărei ore, cu programările ei aferente. Și, cu toate astea, chiar înainte să știm cum va fi, putem recunoaște în sinea noastră: «Tot efortul este pentru cât mai bine și totuși inutil». Oricât de inconștienți sau de distrași am fi, avem presimțirea dimensiunii așteptării noastre și suntem cerți dinainte că toate pregătirile noastre nu vor servi scopului, nu vor fi în stare să ne procure ceea ce așteptăm, să împlinească așteptarea cu care ne trezim dimineața sau cu care începem călătoria. Experiența pe care am trăit-o deja ne-a învățat acest lucru. Și atunci înțelegem cât de adevărat este că «un neprevăzut e singura speranță»: trebuie să se întâmple ceva care nu e cuprins în planurile noastre, care depășește pregătirile noastre, proiecțiile noastre. «Doar ceea ce vine din afara noastră, în mod gratuit, în mod surprinzător, ca un rezultat al întâmplării, fără ca eu să-l fi căutat, e bucurie adevărată. În paralel, binele real poate veni doar din afară, niciodată prin efortul nostru. În niciun caz nu putem fabrica ceva care să fie mai bun decât noi.»⁴

Că acest neprevăzut se poate întâmpla reprezintă culmea așteptării umane. «Dar [ei] îmi spun / că-i o prostie să-mi spun așa ceva», concluzionează Montale. Dacă, pe de o parte, el reclamă acest neprevăzut – ca fiind «singura speranță» –, pe de altă parte, neagă posibilitatea acestui neprevăzut. „Înțeleptii” declară, de fapt, că e o copilărie, doar oamenii naivi, doar fraierii, s-ar putea gândi că acel neprevăzut ar putea într-adevăr să se întâmple. Chiar și asupra noastră simțim de multe ori forța acestei tentații și acceptăm de bună voie: «Da, e o prostie să ne spunem așa ceva». Dar e adevărat? Dacă sfidăm propoziția supunând rațiunea în fața experienței, ne dăm seama că unica prostie adevărată e să constrângem realul în orizontul îngust a ceea ce noi «știm deja», să ne gândim că știm deja totul, dictând noi granițele posibilității, și deci, să nu mai așteptăm nimic.

«Am senzația», spune protagonistul ultimului roman al lui Michel Houellebecq, «că chiar și atunci când te adâncești în adevărata noapte, în noaptea polară, cea care durează șase luni la rând, persistă conceptul sau amintirea soarelui. Intrasem într-o *noapte fără sfârșit*, și totuși persista, în adâncul meu cel mai profund persista ceva, mult mai puțin decât o speranță, să zicem o incertitudine. S-ar putea spune chiar că în unii [...], chiar și atunci când au pierdut personal meciul, când au jucat și ultima carte, persistă ideea că *ceva din cer* va relua situația sub control [...] și asta

³ E. Montale, «Prima del viaggio», in Id., *Tutte le poesie*, op.cit., p. 390.

⁴ S. Weil, *L'ombra e la grazia*, Bompiani, Milano 2002, p. 85.

se întâmplă și atunci când nu ai perceput niciodată, în nicio secundă a propriei vieți, intervenția și nici măcar prezența vreunei divinități, chiar și atunci când ești conștient că nu meriți în mod deosebit intervenția unei divinități favorabile, și chiar și atunci când îți dai seama că, ținând cont de toată grămada de greșeli și de vinovății care alcătuiește viața noastră, o meriți mai puțin decât oricine altcineva».⁵

Unica prostie adevărată e negarea posibilității evenimentului. Giussani vorbește, în acest sens, despre un veritabil «delict împotriva supremei categorii a rațiunii, categoria posibilității».⁶ În pofida faptului că poziția sceptică ar părea poziția cea mai rezonabilă, este vorba, de fapt, despre un delict împotriva rațiunii. Nimeni nu poate afirma – asta chiar că ar fi o prostie – că știe tot, că domină tot, că poate prevedea tot ceea ce s-ar putea întâmpla, astfel încât să excludă posibilitatea ca neprevăzutul despre care vorbește Montale să se întâmple. Categoria posibilității aparține naturii rațiunii. De aceea, unca poziție cu adevărat rațională este aceea de a lăsa deschisă posibilitatea. Nu doar la început, ci mereu, acum, în orice moment al vieții.

A lăsa deschisă posibilitatea ca ceva ce depășește capacitatea noastră de previziune să se întâmple nu înseamnă a renunța la rațiune, ci a trăi până la capăt rațiunea, în conformitate cu natura ei și cu impulsul ei original: fereastră deschisă larg în fața realității și nu măsură. Scepticismul preventiv față de tot ceea ce depășește măsura noastră este un blocaj al rațiunii, nu o culme a sa, și ne vizează mai mult decât credem noi, ne pătrunde aproape fără să ne dăm seama.⁷

Îmi scrie un tânăr prieten: «Aș vrea să-ți povestesc pe scurt cum am trăit în această ultimă perioadă, după ce am citit întrebarea acestor Exerciții: „Există speranță?”. Cântecul care descrie cel mai bine aceste luni este *Amare ancora* [*A iubi în continuare*, n. tr.] a lui Chieffo: „Dar câtă amărăciune, iubirea mea, / să vezi lucrurile așa cum le văd eu”. Descopăr că nu am aceeași proșpețime pe care o aveam în primii ani de facultate, nu am aceeași simplitate în privire: scepticismul care invadează lumea, mă invadează și pe mine. Mă regăsesc, de multe ori, având o rezistență mare în a spune că Dumnezeu este cel care îmi dă lucrurile și că ele sunt un dar. Mă uit la un peisaj minunat și văd în mine un dubiu subtil cu privire la experiența de corespondență pe care o trăiesc în fața acelei frumuseți. E un dubiu care îmi face rău, îmi provoacă o mare tristețe: câtă *amărăciune* să vezi lucrurile așa! Am această amărăciune deoarece eu am fost martor și protagonist al unui alt mod de a privi realitatea: muzica pe care o studiez, cerul, marea, munții, copacii, totul era recunoscut ca semn al Unuia care mă preferă, care mă afirmă ca pe o ființă unică, exclusivă și irepetabilă în întreg universul. Același scepticism îl trăiesc, cu o durere imensă, și în privința lui Cristos, în privința celui pe care totuși l-am recunoscut prezent în această companie. Cântecul continuă: „Ar fi de-ajuns și numai să redevenim copii și să ne amintim ... / [...] că totul este dat, / că totul este nou și eliberat”. Eu am trăit asta în primii mei ani de experiență cu CLU [studenții din Comunione e Liberazione], și, într-adevăr, a fost raiul pe pământ». Așadar, întreabă: «Există speranța că eu aș putea deveni din nou ca un copil, să privesc lucrurile ca înainte? Se poate reeduca această privire care s-a corupt?».

⁵ M. Houellebecq, *Serotonina*, La nave di Teseo, Milano 2019, pp. 288-289.

⁶ L. Giussani, *La origine a pretenției creștine*, Ed. Meridiane, București 2002, p. 42.

⁷ Osserva Vasilij Grossman, per bocca di un personaggio del suo grande romanzo: «Comincio ad avere la sensazione che qui non sia rimasto niente degli uomini, tranne il sospetto» (V. Grossman, *Vita e destino*, Jaca Book, Milano 1998, p. 317).

Există un scepticism care ne invadează și odată cu el un dubiu care distruge orice punct inițial de frumusețe care s-ar putea înfățișa pe drumul nostru.⁸ Umbra pe care acest dubiu o proiectează peste tot ceea ce se arată frumos în fața ochilor noștri e ca un blestem. Și din măruntaiele tristeții care derivă de aici izvorăște întrebarea: «Există speranța că eu aș putea deveni din nou ca un copil, să privesc lucrurile ca înainte? Se poate reeduca această privire care s-a corupt?». E aceeași întrebare pe care o avea cărturarul cel bătrân, Nicodim, doctor al legii: «Dar mă pot naște din nou, chiar dacă sunt bătrân?».⁹ Ce har să putem repeta această întrebare în mod non-retoric – ca un citat printre altele, aproape pentru a acoperi mizeria noastră cu un pumn de cultură –, surprinzând-o în timp ce țâșnește din străfundul sinelui nostru în tot adevărul său! «Dar ne putem naște din nou, chiar dacă suntem bătrâni?»

Regăsim adesea în noi o lipsă de disponibilitate, de deschidere în fața posibilității, o ușurință de a închide, de a trânti ușa în fața celor care se întâmplă. Scrie o studentă: «În lunile precedente celui de-al doilea val, câte momente n-am aruncat eu la gunoi!? Mi se părea că nimic nu avea legătură cu mine. Apoi, în noiembrie, s-au întâmplat multe lucruri care au spart o breșă. Mai ales am fost depistată pozitivă la testul Covid și deci a început izolarea mea de douăzeci și cinci de zile în camera mea. Paradoxal, a fost momentul în care m-am simțit însoțită cel mai mult, atât de chipuri dragi, cât și de chipuri noi. Tocmai în timpul lunii de izolare m-am implicat în organizarea alegerilor studentești și au fost niște zile foarte intense. Compania ce mi s-a făcut în luna noiembrie a fost cu adevărat ceva excepțional pentru mine, și chiar mai mult dacă mă gândesc la circumstanța deosebită în care s-a întâmplat totul. În timpul ultimelor zile de carantină a fost și ziua mea: în condiții de totală izolare și depărtare de prieteni și familie, am avut ocazia să văd din nou față de mine o iubire enormă și gratuită din partea tuturor acelor chipuri speciale, care, în feluri foarte creative, m-au însoțit de-a lungul întregii zile. Mă simt într-adevăr recunoscătoare și norocoasă. Azurmendi¹⁰ a întâlnit mișcarea printr-o emisiune radio, eu, în schimb, am fost pescuită în timp ce eram singură, în camera mea, prin apelurile Zoom și alegerile mele. Oare chiar îmi trebuia să am Covid ca să trăiesc din nou lucrurile? Chiar că nu există nimic previzibil și obișnuit în modul prin care Misterul ajunge la noi. Atunci, punctul esențial, îmi spun, e să cerem să fim disponibili. Dar tocmai asta, uneori, mi se pare dramatic și, cu cât mai mult nimicul ia cu asalt zilele mele, cu atât mai greu îmi este să cer».

Să ne dăm seama de cât de esențială este această deschidere, această disponibilitate, este deja un mare pas. De multe ori ni se pare că a rămâne deschiși, disponibili e o nimica toată, și, cu toate astea, rămâne punctul fundamental, atât de mult încât Isus spune: «Fericiți cei săraci cu spiritul pentru că [doar] a lor este împărăția cerurilor».¹¹ Adică: e nevoie ca ceea ce poate umple așteptarea

⁸ Sottolinea Daniélou: «Questo è il dramma umano dell'uomo d'oggi. Oggi viviamo nell'universo della diffidenza, in un mondo nel quale abbiamo subito tanti inganni che non crediamo più nella parola vera, e un simile mondo è spaventoso» (J. Daniélou, *La cultura tradita dagli intellettuali*, Rusconi, Milano 1974, pp. 28-29).

⁹ «Come può nascere un uomo quando è vecchio? Può forse entrare una seconda volta nel grembo di sua madre e rinascere?» (Gv 3,4).

¹⁰ Mikel Azurmendi, antropologo e filosofo basco, nella sua lunga carriera si è confrontato con alcuni dei temi più stringenti della società moderna come l'immigrazione, il nazionalismo, il jihadismo e il valore pubblico dell'esperienza religiosa. Al suo incontro con Comunità e Liberazione ha dedicato il libro *El abrazo. Hacia una cultura del encuentro / L'Abbraccio. Verso una cultura dell'incontro*, pubblicato in Spagna dalla Editorial Almuzara nel 2018 e in Italia dalla Bur-Rizzoli nel 2020. Vedi qui, p. **.

¹¹ Mt 5,3.

inimii să găsească în noi deschiderea, disponibilitatea de a lăsa să intre, să găsească «crăpătura» prin care să poată intra lumina.¹²

Ni se pare imposibil, spuneam. Și dacă totuși s-ar întâmpla? Dacă l-am întâlni? Dacă ar veni să ne caute? Dacă, așa cum a scris Manuel Vilas, în publicația *El País*, «ar cădea frumusețea din ceruri pentru toți bărbații și femeile acestei planete?»¹³ Dacă s-ar întâmpla neprevăzutul, ar fi nevoie din nou, de o ultimă disponibilitate, o sinceritate, care este profund legată cu exercițiul rațiunii și care nu e niciodată în niciun fel scontată. «„Rezonabil” îl descrie pe cel care supune propria rațiune experienței»¹⁴ – este o frază a lui Jean Guilton pe care nu voi înceta să mi-o tot repet, atât de determinantă este pentru a trăi –. Atunci când se întâmplă ceva neprevăzut, fiecare verifică – pune la încercare – propria disponibilitate de a supune rațiunea în fața experienței. Această disponibilitate e un gest de maturitate la care omul ajunge doar după un parcurs lung, dacă nu are o inimă de copil.¹⁵

Pot fi multe situații în care ne dăm seama de atitudinea pe care o avem. «Sunt asistentă medicală în sala de operație și în noiembrie am fost literalmente aruncată la terapie intensivă Covid. Credeam că sunt la înălțime, ținând cont de dorința de a ajuta pe care o aveam. Nimic mai greșit de-atât! Realitatea întâlnită era de o duritate pe care nu reușeam s-o suport, tot ceea ce eram și gândeam că sunt, toate certitudinile erau spulberate când treceam pragul acelei secții. Am început să mă gândesc că n-o să fac față și am cerut să îmi schimbe secția. Dar la întrebările care rănesc este nevoie de un răspuns, nu o schimbare a împrejurării, așa că rămâneau tot acolo. Atunci, revenind la secțiile Covid, mi-am dat seama că, înainte de toate, erau colegi foarte tineri, angajați datorită urgenței, care aveau o plăcere de-a lucra și o pasiune care mă uimeau și retrezeau în mine chef și dorința de a fi acolo. E nevoie de cineva de urmat care să aibă clar înscrisă pe față o speranță. E nevoie de cineva care să redeschidă orizontul.»

2. Unii afirmă că neprevăzutul s-a întâmplat

«L-am găsit pe Mesia.»¹⁶ Este vestea care traversează istoria: ceea ce inima noastră așteaptă a devenit prezent, neprevăzutul de care vorbea Montale s-a întâmplat, într-un loc și într-un timp. Această veste parcurge istoria din ziua în care Ioan și Andrei l-au interceptat pe Isus din Nazaret pe malul râului Iordan, acum ceva mai mult de două mii de ani.

Noi, care am fost atinși de această veste, ne aflăm în fața problemei credibilității sale: Isus din Nazaret este cu adevărat ceea ce spune că este? Este cu adevărat Dumnezeu devenit om? Analizăm așadar conținutul veștii. Ce s-o fi întâmplat? S-a întâmplat că termenul necunoscut al așteptării

¹² Scrive al riguardo Lewis: «Non è con uno sforzo morale sincero che possiamo fornire a noi stessi nuove motivazioni; come ci accorgiamo subito dopo i primi passi nella vita cristiana, tutto ciò che è veramente necessario per le nostre anime può essere compiuto solo da Dio [...]. Noi, tutt'al più, possiamo permettere che tutto questo sia operato in noi» (C.S. Lewis, *Scusi, qual è il suo Dio?*, GBU, Roma 1981, p. 190).

¹³ M. Vilas, «La poesía», *El País*, 29 dicembre 2020. Traduzione nostra.

¹⁴ J. Guilton, *Arte nuova di pensare*, Edizioni Paoline, Roma 1981, p. 71.

¹⁵ Osserva Lewis: «Cristo non ha mai voluto dire che dovessimo rimanere come bambini in quanto a *intelligenza*, ma al contrario ci ha detto di essere non solo “semplici come le colombe” ma anche “prudenti come i serpenti”. Egli vuole il cuore di un bambino, ma la testa di un adulto» (C.S. Lewis, *Scusi, qual è il suo Dio?*, op. cit., p. 92).

¹⁶ Gv 1,41.

noastre, infinitul după care tânjește inima noastră, acel «fără sfârșit», a devenit un om, a devenit prezent: «Cuvântul s-a făcut trup».¹⁷

Calendarele noastre sunt încă stabilite în funcție de data aceluia fapt, a aceluia eveniment. Suntem în anul 2021 *după* Cristos. Dar nu e suficientă simpla transmitere orală a veștii pentru a o face credibilă în ochii noștri; nu ne poate fi suficient s-o găsim scrisă în vreo carte de religie sau de istorie și în fiecare an pe calendar. În ce fel e verificabil conținutul pe care-l vestește? Cine vine a doua zi sau după două mii de ani – e același lucru – de la dispariția Sa de pe pământ, «cum poate ajunge să-și dea seama [...] că El răspunde la adevărul care pretinde că este?».¹⁸

Să începem prin a spune că, întrucât s-a întâmplat în istorie ca fapt, trebuie să fie interceptabil ca fapt și astăzi pentru a fi recunoscut ca împlinire a așteptării noastre. Trebuie să fie respectate conotațiile originale ale veștii creștine: «un divin care s-a făcut om»,¹⁹ un om care putea fi întâlnit pe stradă, o prezență complet umană, care presupune metoda întâlnirii.

Dacă acum două mii de ani a fost un fapt ceea ce a desăvârșit aspirația infinită a omului, azi nu pot fi niște discursuri sau niște reguli; nici nu poate fi suficient să citești povestirea acestui fapt într-o carte, oricât de importantă ar fi ea. Inima omului nu s-a schimbat, exigența de plenitudine a rămas identică și doar un fapt îi poate corespunde. La fel ca vaccinul pentru Covid: trebuie să fie ceva real, la îndemâna tuturor, pentru a putea verifica eficiența sa. Nu e suficient să știm că a fost găsit, fiecare va trebui să-l poată vedea, atinge, să-i surprindă efectele pozitive asupra sa.

Acel «fapt» de acum două mii de ani trebuie să fie așadar interceptabil de noi azi, la fel cum a fost pentru primii care l-au întâlnit pe Isus. Dar, această prezență, cum poate fi ea întâlnită de tine și de mine, de omul de azi, după două mii de ani? Ce chip are, ce fizionomie are? «Isus Cristos, acel om de acum două mii de ani, se ascunde, devine prezent, sub vălul, sub aspectul unei umanități diferite. Întâlnirea, impactul, e cu o umanitate diferită: este experiența unei umanități diferite care ne corespunde, deoarece corespunde exigențelor structurale ale inimii mai mult decât orice modalitate a gândirii noastre sau a închipuirii noastre. Nu ne așteptam la așa ceva, nu ne-am fi închipuit niciodată, era imposibil, nu poate fi reperat altundeva.»²⁰

Așa cum i s-a întâmplat lui Mikel Azurmendi, care, în timp ce era în spital, grav bolnav, s-a ciocnit de ceva care aducea cu sine o diversitate umană, un accent nou, [diferit, n. tr.] de tot ceea ce i se mai întâmplase vreodată: a ascultat la radio un cutare jurnalist care atesta un mod diferit de a judeca evenimentele, diferit de al celorlalți și l-a recunoscut ca fiind, în sfârșit, corespunzător; odată externat, a întâlnit pe altcineva din aceeași companie, care l-a privit într-un mod atât de uman, încât l-a făcut să experimenteze o corespondență cu totul unică față de experiența sa elementară; și apoi pe altcineva și iar pe altcineva, și a văzut că toate aceste persoane aveau același accent, aceeași privire, trăiau diferit realitatea, mai uman; și asta îl atrăgea umplându-l de admirație și provocându-l în adâncul ființei sale.²¹

¹⁷ Gv 1,14.

¹⁸ L. Giussani, *De ce Biserica*, Ed. Nemira, București 2005, p. 15.

¹⁹ *Ibidem*, p. 30.

²⁰ L. Giussani, *Un avvenimento nella vita dell'uomo*, Bur, Milano 2020, p. 201.

²¹ Cfr. J. Carrón, *Vedi solo quello che ammiri*, Giornata d'inizio anno degli adulti e degli studenti universitari di Comunione e Liberazione. In video collegamento, *clonline.org*, 26 settembre 2020.

E o dinamică ce poate, ba mai mult, trebuie să li se întâmple și celor care au trăit deja o anumită întâlnire și trăiesc „la înmuiat” într-o experiență ca cea creștină; altfel, după întâlnire, alunecă în scepticismul lui Montale.

Îmi scrie un tânăr student: «Până acum câteva zile se părea că viața mea și-a pierdut strălucirea: începeam să mă ofilesc. Într-o zi, tata primește un telefon de la serviciu și i se spune că trebuie să-și facă testul după ce intrase în contact cu un client pozitiv asimptomatic. După două zile, rezultatul a fost pozitiv, am intrat cu toții în carantină. Săptămâna ce a urmat, după ce a trecut pericolul, merg înainte aproape din inerție. Nu am nici măcar forța de a vorbi cu vreun prieten, pentru că oricum, în viața acasă nu există spațiu pentru ceea ce tu numești eveniment. După câteva zile, sătul de această plutire continuă, încerc din răsuputeri să mă arunc în lucrurile de făcut (să o ajut pe mama prin casă, să gătesc pentru familie) ca să găsesc măcar o scânteie de viață adevărată, dar nimic, zero, ba chiar mai mult, limita mă apasă și mai tare. Atunci mă dedic cărților. Trece ceva vreme, mă uit la ceas, ora 18.30, și îmi aduc aminte că are loc întâlnirea studenților cu tine. Ezit două minute: „Merg, nu merg...”, și până la urmă, mă contactez. La un moment dat, aud că cineva spune: „După experiența de plenitudine trăită în timpul alegerilor studentești, care în plus s-au încheiat cu un rezultat neașteptat și foarte satisfăcător, am resimțit o neliniște ciudată. Cum mai pot trăi acea experiență de plenitudine acum că am revenit la lucrurile obișnuite?”. Și tu începi să răspunzi: „Detaliile care ne lasă o neliniște ciudată sunt determinante ...”. Ceva se declanșează, și tot restul întâlnirii rămân lipit de ecran așteptând alte cuvinte care să-mi redea viața. Închid Zoom-ul. Se revine la „viața adevărată”. Iau cina, strâng masa, mă plantez un pic în fața televizorului, pare totul normal, și, cu toate astea, când merg la culcare nu reușesc să adorm, mă tot gândesc la ceea ce ne-ai zis și, lăsând la o parte propriul orgoliu, încep să mă rog într-un mod atât de uman, încât și numai când mă gândesc acum mă emoționez din nou. A doua zi nu mai sunt eu! Am în mine o seninătate „absurdă” și asta, în mod misterios, se transformă în lucruri concrete: mă port cu familia mea, gătesc și învăț cu o bucurie inimaginabilă. Și când te gândești că nici măcar nu voiam să mă contactez! Sunt copleșit de recunoștință. Ce chestie, să trăiești așa!».

Noi putem recunoaște adevărul veștii care ajunge la noi azi doar dacă ne ciocnim de un eveniment de umanitate nouă și dacă experimentăm schimbarea pe care acesta o generează în noi: o «seninătate „absurdă”» - adjectivul cu care tinerii de azi descriu ceva surprinzător de mare -, o «bucurie inimaginabilă», pentru că omul nu și le poate da singur. Este vorba, scrie Cabasilas, de o «viață nouă întrucât nu mai are nimic din felul de viață al omului vechi. E mai desăvârșită, întrucât întrece orice închipuire omenească ce vrea să se apropie de însuși modelul cel dumnezeiesc al vieții».²²

3. Ireductibilitatea faptului creștin

Să ne uităm mai bine la natura acestui «fapt» care dă naștere unei umanități noi. Suntem cu toții cufundați într-o istorie care vehiculează, mult sau puțin, vestea creștinismului, provocând reacții diferite. Mă gândesc din nou la Azurmendi. Antropolog și sociolog renumit, știa despre creștinism, cunoștea doctrina lui, morala, valorile, dar nu această cunoaștere a sa a fost cea care i-a trezit

²² N. Cabasilas, *La vita in Cristo*, op.cit., p. 126.

interesul pentru creștinism atunci când era deja bătrân. Dimpotrivă, luase distanță deja de ceva ani, era deja de domeniul trecutului pentru el. Ce anume a făcut să scape în el scânteia, cu câțiva ani în urmă, astfel încât să aprindă o curiozitate și o dorință de a descoperi din nou ce anume este creștinismul, demolând zidul pe care cunoștințele anterioare îl construiseră? Ce anume a provocat abordarea lui, poziția lui? Un «fapt» care s-a demonstrat a fi ireductibil la explicațiile lui de cercetător și de om, pe care n-a putut să-l încadreze în categoriile cu care până în acel moment privise realitatea, inclusiv creștinismul.

Era un «fapt» care nu putea fi subordonat, înglobat în abordarea sa generală, care nu putea fi explicat de cadrul conceptual pe care-l utiliza, de schemele sale de gândire. Azurmendi n-a putut «subordona» - adică să-l readucă, înglobându-l – într-unul dintre conceptele sale, într-unul dintre universalele sale abstracte, cum spune Giussani,²³ faptul reprezentat de acea emisiune radio – și apoi de către celelalte întâlniri care au avut loc după ce a ieșit din spital –, tocmai datorită diversității pe care o aveau în sinea lor. Diversitatea aceluia fapt era atât de mare încât a fost cucerit de ea: a fost atras de acel fapt, a devenit curios, s-a legat de el, s-a trezit lipit de el. Și asta a introdus în el o cunoaștere nouă, un mod nou de a trata totul, l-a regenerat. A devenit mai el însuși. Cum spunea prietenul citat mai înainte: «A doua zi nu mai eram eu!», adică era mai el însuși.

Nu totul poate fi încadrat în conceptele consolidate, în schemele în care suntem obișnuiți să înglobăm ceea ce se întâmplă. Există fapte care nu se lasă reduce, care conțin în sinea lor ceva ce contestă, care străpunge, care depășește cadrul conceptual disponibil. Aceste «fapte», am spus adesea, sunt «persoane, sau momente ale persoanelor»²⁴ care duc cu sine o noutate, un adevăr uman profund deziderabil, fără asemănare, care pare imposibil: sfântul Paul vorbește în acest sens despre «creatura cea nouă». «A fi alt om înseamnă a-L anunța toată viața pe Cel care vine, aflându-Se deja în sinea vestitorului Său.»²⁵ Cine se ciocnește și se lasă atras de acele fapte, de acele persoane, începe să experimenteze în sine aceeași noutate în modul de a trăi realitatea, și e primul care rămâne surprins de asta: «Ce chestie, să trăiești așa!».

«Dragă Julián, în ultimele șase luni s-a întâmplat ceva care a marcat profund modul meu de a sta în fața tuturor lucrurilor: nimicul despre care vorbim atâta a intrat în mod brutal în viața mea. Într-o zi oarecare de iunie, am primit vestea că iubitul surorii mele s-a sinucis pe neașteptate. Au fost niște zile de mare durere și de mare tulburare. Am rămas acasă cu sora mea ca să-i țin companie. Era evident că niciun fel de discurs, religios și ne-religios, nu ne putea salva de drama pe care acest fapt o trezise în noi, deschizând o rană care sângera constant: ce rezistă pentru mine, azi? Ce anume înseamnă acum, că Cristos a învins moartea acum două mii de ani? Ce înseamnă că moartea nu e ultimul cuvând asupra tuturor lucrurilor, mai ales în fața cuiva care o alege? Cum poate fi viața mai viață? Cum pot trăi însutit aici, jos?». Tot ceea ce i-a fost comunicat, ca promisiune a creștinismului, tremură în fața zguduirii: dar sunt adevărate toate astea? «Și sora mea? În sfârșit, există speranță? A trebuit să recunosc că, de la început, încet încet, compania anumitor prieteni a început să amplifice conștientizarea faptului că Cristos s-a întrupat pentru

²³ «Mentalitatea comună [...] pentru a judeca, tinde mereu să subsumeze aspectele particulare în cadrul unui universal abstract» (L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, Fraternità di Comunione e Liberazione, 2019, p. 69).

²⁴ L. Giussani, *Volantone di Pasqua 1992*; il testo completo del Volantone pasquale si trova in L. Giussani, *In cammino (1992-1998)*, Bur, Milano 2014, p. 366.

²⁵ P. Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, Ed. Anastasia, București 2009, p. 24.

mine, pentru ca eu să pot experimenta profunzimea și concretețea raportului cu El. Am experimentat ceea ce ai scris în *Strălucirea ochilor*: „Cristos este o prezență contemporană. A observa asta presupune aceeași identică experiență de acum două mii de ani [...] , adică impactul cu o prezență care are o umanitate diferită, care trezește un presentiment nou de viață, ne mișcă deoarece corespunde ca nimic altceva la setea structurală de sens și de plenitudine care se află în noi. Este vorba și azi de experiența unei întâlniri în care, [...] ‘este ferecată toată semnificația, tot ceea ce e valoros, tot ceea ce e deziderabil, tot ceea ce e drept, tot ceea ce e frumos și tot ceea ce e vrednic de a fi iubit’”. Cristos învingea în mine, în toate rănilile mele și obiecțiile mele legate de acele luni, cu contemporaneitatea Sa, care, în zilele acelea, străbătea prin trăsăturile umane ale acelor prieteni. Privirea Sa genera în mine speranța că nimic nu va fi pierdut din acea viață aparent aruncată la gunoi, din intersectarea ei cu cea a surorii mele și cu a mea. O spun nu pentru că sunt o frenetică, ci pentru că asta e experiența mea: pentru mine e imposibil să separ întrebarea „Există speranță?” de trupul Său prezent aici și acum.»

Creatura cea nouă este rodul acestui eveniment. Evenimentul inițial îl vedem vibrând azi în subiectul nou pe care acesta îl generează. Să revenim încă o dată la cuvintele lui Giussani: creatura nouă are «o capacitate de a cunoaște realul diferită de cea a celorlalți». Ea «se naște din adeziunea la un eveniment, din *affectus* pentru un eveniment de care ne-am atașat, căruia îi zicem da. Acest eveniment este un punct particular în istorie: are o valoare universală, dar este un punct particular. A gândi plecând de la un eveniment înseamnă în primul rând să accept că nu eu definesc acel eveniment, ci mai degrabă eu sunt definit de el. Tocmai în el apare ceea ce sunt eu în mod real și conștiința despre lume pe care o am. Aceasta sfidează mentalitatea comună, care, pentru a judeca, tinde mereu să subsumeze aspectele particulare în cadrul unui universal abstract».²⁶

Noutatea pe care evenimentul o introduce în viață este și verificarea, demonstrația adevărului întâlnirii inițiale. Cum pot ști, de fapt, dacă detaliul de care mă ciocnesc este evenimentul lui Cristos azi? Se demonstrează – ca în mărturiile recent citate - «pretenția sa universală», capacitatea sa de a ilumina fiecare împrejurare sau situație, chiar și cea mai tulburătoare: moartea.

«Îmi dau seama cu tot mai multă uimire că speranța are ca origine continua reîntâmplare a unei prezențe ireductibile și total corespunzătoare inimii. Mi-am dat seama că mi-au fost date niște fapte care mă susțin, și pe care nu le pot reduce la bunătate sau la temperamentul cuiva. La începutul lunii decembrie, un prieten foarte drag mie a intrat în mănăstire: umanitatea deplină și îndrăgostită de viață pe care mi-a mărturisit-o, certitudinea de a-l fi întâlnit pe Dumnezeu și, pe baza acestei iubiri, de „a avea deja totul” – astfel încât să poată lăsa totul, „pentru că nimic nu se pierde” – continuă să fie un punct de la care nu mai pot da înapoi în decursul zilelor mele. Prin simplul fapt că este în mănăstire și cu însăși forma sa de viață, îmi amintește foarte tare că răspunsul total la așteptarea inimii mele există și îl pot întâlni. E un punct enorm de memorie: mă avânt în zile și în lucruri cu o așteptare sfâșietoare care mă face să trăiesc un dialog cu toate. Dar ce legătură există între speranța lui „complet cucerită,” și speranță? De câteva luni, un prieten a descoperit că are scleroză laterală amiotrofică. În drama acestei împrejurări, nu reușesc să elimin din mine chipul acela al lui care – în continuare – ajunge seara și îmi spune: „Și în seara asta, după tot ce am văzut și după tot ce s-a întâmplat, merg la culcare bucuros și recunoscător: ce anume susține posibilitatea de fericire totală a inimii sale, chiar și în împrejurarea de a nu putea face absolut nimic? Eu nu văd

²⁶ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, op. cit., p. 69.

ce vede el, dar îl văd pe el, care mi-e dat. La sfârșitul anului le-am propus câtorva tineri cu care împărtășesc experiența scout să facem o serată pe primul capitol din *Sensul religios*, cu dorința de a le oferi instrumentul pe care îl descopăr ca fiind un ajutor tot mai mare pentru a trăi: inima. Când, la sfârșitul lunii decembrie, le-am cerut să împărtășim care a fost lucrul cel mai frumos de peste an (și, într-un an cu Covid, era posibil să aud vorbindu-se doar despre efort, negativitate și durere), una dintre fete spune: „De fiecare dată când, la o ședință sau la o întâlnire cu cineva, se vorbește despre inimă, mă întreb: dar oare eu îmi ascult inima? Reușesc s-o urmez? Este cea mai prețioasă descoperire din acest an!”. Când, acum câteva săptămâni, au reînchis școala – eu predau –, în frustrarea inițială a ieșit la iveală în mine o întrebare: oare nu cumva mi se dă din nou ocazia de-a învăța să iubesc acei elevi care azi sunt și mâine nu mai sunt? Cu această întrebare am mers la Liturghie și m-am emoționat când mi-am dat seama că și în zonă roșie, chiar și cu școala închisă, Cristos continuă să mi se dea. „Inima mea e bucuroasă pentru că Tu, Cristoase, trăiești”: iată speranța! Unde trăiești? În prezența imposibilă, dar reală, a prietenului din mănăstire, în chipul bucuros al prietenului care merge în întâmpinarea destinului său prin boală, în mișcarea care mă generează permițându-mi să îmi dau seama de toate astea atât de mult încât să pariez pe inimile copiilor care se află „la cheremul” lumii. Câte fapte văd, în fiecare zi, care mă fac să realizez experiența corespondenței și îmi aduc aminte că Cristos este viu și este totul! Doar asta mă susține. Cu câteva zile în urmă, pentru gestul de „caritativa” la care particip, am dus un pachet unei familii. Mi-au oferit o cafea; având în privire toate aceste fapte, am decis, pentru prima dată, să rămân. În cameră, la distanța convenită, era toată familia. Una dintre fete mă privea, în tăcere, și se vedea că are în ea o întrebare: „De ce ești aici? De ce ești interesat de noi?”. Atunci când Cristos locuiește inima, realitatea – chiar și cea străină – devine o casă locuibilă. Îi mulțumesc în genunchi mișcării pentru că este păzitoarea acestei priviri omenește vii și pline de speranță: pentru că e prezent El, care devine trup în viața mea».

Pentru a provoca mentalitatea tuturor, «faptul» nu are nevoie să fie ceva răsunător. Forța faptului, a aceluia detaliu, nu depinde de excepționalitatea sa. Poate fi chiar și numai o suflare, dar e o suflare în care se află o diversitate care atrage ca un magnet. Forța sa, unicitatea sa constă în diversitatea pe care o aduce. Azurmendi a interceptat-o foarte bine în ziaristul care vorbea la radio. Pentru a indica acest fapt, într-un dialog din 1980 cu Giovanni Testori, Giussani vorbea despre persoane care sunt «prezențe».²⁷

Suntem adesea martorii unor fapte precum cele descrise, dar nu de puține ori, în loc să le urmăm cu simplitate, așa cum a făcut Azurmendi, le înglobăm în sistemul nostru de gândire, în „știu deja”. Și deci, nu ne spun nimic nou. Se poate foarte bine să aparținem istoriei creștine, în care se văd multe astfel de fapte, și totuși să continuăm să reducem creștinismul la etică, la rit sau la stereotipuri luate din imaginarul comun. În orice caz, niciuna dintre aceste reduceri nu este în măsură să stârnească speranța.

În momentul în care creștinismul se întâmplă ca eveniment și este întâmpinat ca atare, ne dăm seama de diversitatea pe care o introduce în viață. Cine participă la creștinism ca eveniment demaschează orice imagine reductivă a acestuia. I s-a întâmplat tinerei prietene care îmi scrie: «Acum câteva zile s-a întâmplat un lucru care m-a ajutat să înțeleg ceea ce s-a întâmplat în viața

²⁷ «Io non riesco a trovare un altro indice di speranza se non il moltiplicarsi di queste persone che siano presenze. Il moltiplicarsi di queste persone; e una inevitabile simpatia [...] fra queste persone» (L. Giussani - G. Testori, *Il senso della nascita*, Bur, Milano 2013, p. 116).

mea. Povesteam cu mama despre Crăciun și, la un moment da, îmi spune, așa, în glumă, că ea, de fapt, vrea să creadă că există Moș Crăciun pentru că are nevoie să se gândească că există cineva care aduce speranță, un chip la care să se gândească și să spună: „El poate orice, în el îmi pun speranța că fiecare lucru va merge bine”. Acest comentariu al mamei mele m-a făcut să înțeleg preferința al cărei obiect am fost atunci când am întâlnit mișcarea. Mama mea este o femeie credincioasă, merge la liturghie în fiecare duminică, și, cu toate astea, își pune speranța în Moș Crăciun, fiindcă pentru ea e un chip definit, concret! Pentru mine a fost proba că, uneori, Dumnezeu este redus la un lucru abstract, la o idee. În schimb, eu îl întâlnesc pe Dumnezeu în fiecare zi, e prezent și îl pot recunoaște datorită apartenenței la o istorie. Faptul de a-l fi descoperit prin întâlnirea cu această istorie particulară a făcut să se nască în mine speranța».

A da peste niște prezențe ireductibile ne eliberează de condamnarea de a ceda în fața imaginilor preluate din mentalitatea tuturor. Doar aceste prezențe au în sine, înrădăcinat în măruntaiele lor, baza speranței.

«„Există speranță?”. E o întrebare care mă pune la îngheșuală. În niște vremuri ca astea (sunt studentă la medicină și situația sanitară mă interoghează și mai de aproape) se poate răspunde cu niște răspunsuri teoretice doar pentru scurtă vreme. La sfârșitul zilei, întrebările suprimă somnul și puterile. Trebuie să fie în mod obligatoriu un răspuns adevărat, care să reziste în fața dramaticității zilelor, altfel răspunsul teoretic doar îngreunează totul [ajunge să sporească nihilismul, adaug eu]. Încercând să răspund la întrebarea: „Există speranță în fața bolii tatălui meu?”, unicul lucru care îmi permite să răspund este să-l privesc pe tatăl meu. Există speranță în fața acestei pandemii? Lucrul care îmi vine imediat în minte [pare o „suflare”] sunt ochii plini de entuziasm ai unei prietene, care, în efortul muncii ei din spital nu bate în retragere. Și, așa mai departe, analizând toate situațiile în care mi-e greu, unicul lucru care îmi permite să spun că există vreo urmă de speranță sunt câteva chipuri pentru care există această speranță. Aici însă drama se întetește, nu se potolește: văzându-i pe ei, se naște și în mine o mare poftă de a fi ca ei și de a putea sta în fața vieții cu aceiași ochi ca ai lor [cum i s-a întâmplat lui Azurmendi, care își spunea: „Cât de mult mi-ar plăcea să privesc lumea așa cum o privește acest jurnalist!”], dar îmi dau seama că nu poate fi vorba de o strădanie de-a mea, altfel, la finele zilei aș merge la culcare doar obosită de a fi numărat fiecare reușită sau eșec [ar fi ca și cum s-ar reduce totul din nou la etică]. Atunci, mă întreb: „Ce rost are?”. În fiecare zi mă mir de cineva care trăiește cu adevăr, care mă atrage și care mă pune în mișcare fiindcă mă face să invidiez modul său de a privi aceleași identice lucruri de care deja m-am săturat la ora opt dimineața. Această atractivitate, de cele mai multe ori se stinge după două ore, dar uneori chiar mă face să mă pun în mișcare. Așadar mă întreb: ajunge să le urmez? Ajunge să rămân în raport cu aceste prezențe reale care îmi împodobesc zilele și de care mă simt, chiar și numai pentru o clipă, înțeleasă în toate dificultățile și dramele mele?»

Răspunsul la această întrebare ridică o problemă de libertate. În fața prezențelor care poartă în sine lor baza speranței, fiecare trebuie, înainte de toate, să decidă dacă urmează dorința de a fi ca ele și de a sta în compania lor sau nu.

4. Experiența și criteriile inimii

Dar cum pot fi recunoscute aceste prezențe pentru ceea ce sunt, pentru ceea ce duc cu sine, pentru adevărata lor valoare, până la sursa diversității lor? E o chestiune care ne vizează pe toți și de care n-au fost scutiți nici apostolii. Ba dimpotrivă, chiar ei au fost primii care au trebuit să înfrunte această situație.

Atunci când prezența lui Isus a început să se impună și renumele său să se răspândească, datorită lucrurilor pe care le spunea și le făcea, au început să circule diferite interpretări ale figurii sale, cu concursul celor care își simțeau subminată puterea, „autoritatea”, adică scribii, fariseii, intelectualii și capii poporului. Cum au putut să înțeleagă, acei primii care l-au urmat, că merita să-l urmeze pe acel om, să se atașeze de el, să parieze toată viața lor pe el?

Cum se poate recunoaște, printre numeroasele chipuri umane asemănătoare, chipul? Ce criteriu putem folosi? Ar trebui să ne fie deja familiar, ar trebui să-l fi învățat deja din experiență. Unicul criteriu adecvat pentru a recunoaște prezențele care aduc o semnificație adecvată vieții este cel cu care natura ne proiectează în comparația universală cu tot ceea ce întâlnim: inima, adică acea totalitate de evidente și exigențe – de adevăr, de frumusețe, de dreptate, de fericire – care ies la suprafață în noi atunci când ne implicăm în ceea ce trăim. «În experiență, realitatea [...] de care [...] tu ești impresionat, șocat (*affectus*)», spune Giussani, «te face să scoți afară criteriile inimii, îți trezește inima care înainte era confuză și dormea, așa că te trezește față de tine însuși. De acolo începe drumul tău, pentru că ești treaz, critic».²⁸

Sunt criteriile obiective și infailibile care operează în noi, chiar și în pofida propriului eu, și nu ne fac reduceri. Așa cum, în mod dramatic, atestă Pavese. În 14 iulie 1950, după ce a primit Premiul Strega, scrie: «Întors de la Roma de puțină vreme. La Roma, apoteoză. Și cu asta?».²⁹ Era ca și cum s-ar fi adevărat ceea ce el însuși observase cu mulți ani în urmă în jurnalul său: «Este ceva și mai trist decât pierderea idealurilor: îndeplinirea lor».³⁰ Cu mai puțin de un an înaintea morții sale mărturisește: «De câte ori în aceste ultime însemnări ai scris: Și apoi? Începem să fim în colivie, nu?».³¹ În 22 iunie 1950, la aflarea veștii marelui succes, de fapt, a scris: «E o beatitudine. Fără îndoială. Dar de câte ori o voi mai încerca? Și apoi?».³² Ce anume lipsea din viața lui atât de reușită în ochii lumii? 17 august 1950: «Numele nu importă. Sunt ele oare altceva decât nume fortuite, nume întâmplătoare – dacă nu acelea, altele? Rămâne că acum știu care este triumful meu cel mai deplin – și acestui triumf îi lipsește carnea, îi lipsește sângele, îi lipsește viața.»³³ Sub greutatea acelei lipse, după zece zile și-a luat viața!

O experiență similară o consemnează Camus în *Carnete* sale în ziua marelui succes: «17 octombrie. Nobel. Straniu simțământ de copleșire și de melancolie».³⁴

Nu putem suprima criteriile constitutive ale inimii, exigența de semnificație, de dreptate, de fericire, de iubire. Pot fi, până la un moment dat, reduse la tăcere sau cenzurate, dar nu pot fi extirpate. Se află în miezul experienței. Giussani reclamă dificultățile pe care le avem de a

²⁸ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, Bur, Milano 2011, p. 83.

²⁹ C. Pavese, «14 iulie 1950», în Id., *Meseria de a trăi*, op. cit., p. 453.

³⁰ C. Pavese, «18 decembrie 1937», în *Ibidem*, p. 111.

³¹ C. Pavese, «16 octombrie 1949», în *Ibidem*, p. 431.

³² C. Pavese, «22 iunie 1950», în *Ibidem*, p. 452.

³³ C. Pavese, «17 august 1950», în *Ibidem*, p. 455.

³⁴ A. Camus, *Carnete. 1951-1959*, Ed. RAO, București 2002, p. 518.

recunoaște că «principiul de judecare a experienței este experiența însăși». Dar, subliniază, «dacă n-ar fi adevărat că principiile cu care se judecă propria experiență se află în însăși experiență, omul ar fi alienat, pentru că ar trebui să depindă de altceva decât de sine pentru a se judeca pe sine».³⁵ Aceste exigențe nu se nasc din ceea ce cineva încearcă, «ci se nasc în el în fața a ceea ce încearcă, în el care se implică în ceea ce încearcă»,³⁶ și judecă ceea ce încearcă.

Criteriul pentru a judeca trebuie să fie «immanent omului, potrivit sugestiei structurii originare»: este vorba despre «criteriul obiectiv cu care natura îl lansează pe om în confruntarea universală, dotându-l cu acel nucleu de exigențe originare, cu acea experiență elementară cu care toate mamele în *același* mod își înzestreză fiii. Și doar aici, în această identitate a ultimei conștiințe, se află depășirea anarhiei»,³⁷ a subiectivismului.

Nu se poate vorbi de experiență, așa cum uneori suntem tentați să facem, identificând-o cu simpla simțire. «Categoria de *experiență* folosită de noi are o valoare absolut critică», afirmă Giussani. Ea nu trebuie înțeleasă ca o «instantaneitate sentimentală», ci ca «locul unde impactul cu realitatea provoacă exigențele constitutive ale inimii omului, dezvoltând căutarea unui răspuns la provocările făcute de realitate». De aici, consecința: «*Experiența* este așadar mediul în care persoana e chemată să verifice dacă faptul lui Cristos – adevărata, marea ipoteză de lucru – e capabil să răspundă la interogațiile declanșate, cu o autenticitate și o completitudine, în ansamblul factorilor, pe care toate celelalte propuneri nu le au». Și imediat adaugă: «CL, de aceea, se propune doar ca și voință de a redescoperi și de a trăi într-un mod cât mai autentic faptul că credința creștină, așa cum s-a păstrat ea în albia ortodoxiei, răspunde mai bine decât oricare altă propunere la exigențele profunde ale omului».³⁸

De aceea, adevăratul dezastru de astăzi este slăbirea conștiinței acestor exigențe, încețoșarea conștiinței proprii identități. Cristos, de fapt, a venit ca să le răspundă unor oameni, nu unor «ființe seci ca niște roboți». Cum scrie – am citat deja această frază – Reinhold Niebuhr: «Nimic nu este atât de incredibil precum un răspuns la o întrebare care nu se pune». Iată atunci «unica intenție a CL»: aceea de «a mărturisi rezonabilitatea credinței, credința ca *virtute rezonabilă*, unde prin rezonabil înțelegem – după concepția Sfântului Toma – experiența unei corespondențe dintre propunerea credinței și exigențele structurale ale conștiinței umane».³⁹

Diversitatea evenimentului creștin rezidă toată în experiența pe care o generează. Faptul întâlnirii cu Isus provoacă în discipoli experiența unei corespondențe fără asemănare: «L-am găsit pe Mesia». Toate celelalte evenimente favorabile, pe care totuși ni le dorim să se întâmple în viață, inclusiv succesul pe care reușim să-l obținem, nu satisfac așteptarea, nu mențin promisiunea, sunt, la urma urmei, sursă de profundă dezamăgire. În fața lor, și noi ne recunoaștem în reacția lui Paese: «Și cu asta?».

Să revenim la problemă. Experiența în sens autentic, ca loc de cunoaștere și de verificare, nu poate fi identificată cu o simplă impresie subiectivă sau cu o reacție sentimentală. Experiența este o «unitate a actului vital ce rezultă dintr-un triplu factor: a) *Întâlnirea* cu un fapt obiectiv [...] independent de persoana care face experiența [...]. b) Puterea de a percepe în mod adecvat

³⁵ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, op. cit., pp. 83-84.

³⁶ *Ibidem*, p. 82.

³⁷ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 21-23.

³⁸ L. Giussani, «Il ragionevole ossequio della fede», intervista a cura di A. Metalli, *30Giorni*, n. 5, 1988, pp. 40-41.

³⁹ *Ivi*.

semnificația acelei întâlniri [...]. c) *Conștiința corespondenței* între semnificația Faptului de care ne lovim și semnificația propriei existențe [...]. Conștiința acestei corespondențe este cea prin care se verifică acea creștere de sine esențială fenomenului experienței». Într-o experiență autentică sunt așadar implicate în mod obligatoriu «autoconștiința și capacitatea critică a omului».⁴⁰

Este ceea ce, în alt mod, spune profetul Isaia: «De-ai despica cerurile și Te-ai pogori!», adică dacă s-ar întâmpla neprevăzutul, dacă Dumnezeu ar răspunde cu adevărat la așteptarea noastră, «În fața ta s-ar topi munții».⁴¹ Semnul împlinirii promisiunii este tresărire, reculul provocat de eveniment. E ceea ce i s-a întâmplat Elisabetei: de îndată ce «a auzit salutul Mariei, copilul a tresărit în pântecul ei».⁴² E aceeași tresărire a lui Ioan și Andrei care, după ce au dat peste Isus și după ce au petrecut cu El toată după-amiaza, le spun tuturor: «L-am găsit pe Mesia!». Este tresărire pe care a simțit-o și Azurmendi: «Nu mă așteptam să întâlnesc nimic din toate astea în viața mea. A fost o mare surpriză. Cu totul ieșită din comun. [...]; încet, încet, am intrat într-o stare emoțională plină de admirație».⁴³ Tresărire este semnul reîntâmplării acestui eveniment.

Deci, eu pot recunoaște divinul prezent în anumite prezențe, așa cum Elisabeta I-a recunoscut pe Isus în sânul Mariei, datorită corespondenței cu inima, cu umanitatea mea, pe care o experimentăm în întâlnirea cu aceste prezențe și care se manifestă în «tresărire». Și verificarea unei astfel de întâlniri rezidă în capacitatea sa de a mă introduce în totalitatea realității, de a mă face să abordez orice situație, de a sfida orice circumstanță. «[Cristos], prin venirea sa, a adus cu sine fiecare noutate, a adus toată noutatea aducându-se pe sine»⁴⁴ - spune Sfântul Ireneu – a adus noutatea fiecărui lucru în parte. Ce experiență or fi trăit primii creștini ca să ajungă să-l descrie pe Cristos așa!

S-a întâmplat și continuă să se întâmple. I s-a întâmplat lunile trecute unui manager dintr-un bar din centrul zonei universitare, frecventat mai ales de studenți.

«Noi, cei din CLU, suntem printre pușinii care continuă să meargă la facultate în cele câteva săli de studiu care sunt încă deschise. În fiecare dimineață luăm cafea la pachet de la același bar și m-am împrietenit cu barmanii. Vineri dimineața, verișorul meu a fost ultimul care a intrat și l-a întrebat pe barman, care lucrează în acel bar din 1982, cum merge și el i-a răspuns: „Uite, nu prea este de lucru, dar ca norocul că sunteți voi; eu știu că voi sunteți din CL, se înțelege imediat, pentru că sunteți ca cei de acum treizeci de ani, adică sunteți unicii care dau suflare zonei universitare”. Cum se poate, m-am întrebat, să fi înțeles că suntem din CL și să recunoască același lucru de acum treizeci de ani? Dar, mai ales, cum se poate ca noi, printre care sunt și eu, să fim definiți ca fiind unicii care dau suflare zonei universitare? Motivul nu se află în vreo capacitate de-a noastră. Nu, problema e că am trăit o întâlnire care a gravat, care a marcat permanent inima mea, atât de mult încât, modul meu de a privi aceeași realitate cu a tuturor devine diferit: deci nu e nevoie ca eu să fac lucruri spectaculoase, e suficient să fiu eu însumi. Așadar, în mine a crescut conștiința, încrederea că, la urma urmei, fie e Cristos, fie *nada*, nimic! Și e așa pentru că în experiența mea s-au întâmplat multe fapte care au devenit mereu tot mai mult „mâini zdravene de lipici” care m-au

⁴⁰ L. Giussani, *Riscul educativ*, Ed. Corint, București, 2005, p. 71-72.

⁴¹ Is 64,1.

⁴² Lc 1,41.

⁴³ «Îmbrățișarea», transcriere a interviului televizat acordat de Mikel Azurmendi, realizat de Fernando de Haro pentru Meeting 2020, în J. Carrón, *Vezi doar ceea ce admiri*, op.cit., p. 4.

⁴⁴ «*Omnem novitatem attulit, semetipsum afferens*» (Sant'Ireneo, *Adversus Haereses*, IV, c. 34, n. 1. *Adversus haereses*, IV, c. 34, n.1: PG 7 pars prior, 1083).

făcut și mă fac să mă lipesc de această companie, astfel încât spun: „Departa de El, unde să mă duc?”. Eu trăiesc în aceste vremuri și, în fața datelor, nu sunt disperat, datorită experienței pe care o fac: este o extindere a credinței mele și asupra viitorului. Arma cu care combat, în cotidianul meu, cu provocarea pe care situația mi-o lansează, e încrederea, credința. Având această certitudine, fără să fac nimic deosebit, dar fiind eu însumi, duc ceva mai mult decât pe mine însumi. Doar acum trăiesc prezentul cu o speranță.»

Pentru barman a fost ușor să recunoască o diversitate în acei tineri, datorită aerului proaspăt pe care-l aduceau în viața lui.